

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

Aen-Merckingehe Op de Ketterije der Samariten.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

berfwoeghen / oft verdzaeyt / oft berkozt / hebbe ontdeckt / dat en kan hem niet baten / om ons ten deele met die ketters te verghelijcken / want die omstandigheden / oft opfichten / zijn soodanigh / dat sy vande actie oft sake niet en konnen ghescheyden worden / maer maekten de sake selve. By exempel / D. Cabeljau heeft ons willen ghelijck maekken aen de Collyridianen , om dat sy / soo hy seyd / Mariam eerden: Ick hebbe ghetooont dat dit soo niet en is : waerom ? om datter tusschen eeren / ende eeren groot onderscheydt is / ende dattermen van dese ketters niet en magh segghen / dat sy Mariam enkelijck eerden / maer niet dese omstandigheden / die der Epiphanius byhoeght / ende in haer alleen berispt / te weten / dat sy Mariam eerden met Sacrificien / welcke eere soo sy niemant en magh toegedzagen worden / als Godt alleen / volghet dat die ketters met de daet selve / de H. Maghet herkennen / ende eerden als Godt ; 'twelck wy noyt en hebben gedaen. Soo dat dese omstandigheden gheene opinië en is niet raekende onse materie / maer is de sake selve. Meer andere exempelen sal den Leser selve ontdecken in onse volghende aenmerckingen.

AEN-MERCKINGHE

Op de Ketterije der Samariten.

VAn dese secte / seght D. Cabeljau in sijn' Catholijcke Waerheydt pag 558. ghetuyght Epiphanius *Heres. 9.* Dat als men haer spreect van David, Esaias, en andere Propheten , sy de selve niet aen nemen, maer houden haer vast aen de traditie, die van haer eyghen Vaders is inghevoert. Inde Roomsche Kercke leert men mede, dat de H. Schriften niet noodigh, noch ghenoeghsam zijn, ende men roept ghestadigh op de Traditien, vande Vaders in ghevoert.

De eyghen woorden van Epiphanius, doch wat eerder heb ik in mijn *Staelje pag. 171.* hier te ghen ghestelt / de welke luden aldus, Aengacnde

de de Propheten, de wijle haer te voren ghegheven waren, de vijf boecken van Moyses, sy en zijn niet meer voortgegaen naer andere schrifturen, maer alleenlijck nae de vijf boecken Moyses, ende niet naer alle de reste die daer volghen. Ende is't dat haer oock nu iemandt spreeckt van d' andere, te weten, van David, ende Esaias, ende de volghende, sy en ontfanghen se niet, maer sy houden haer vast aende overleveringhe van hare eyghen Vaders inghevoert. **Leest dese woorden aendachtelijck/ghy sult claer sien booz de ooghy/ dat Epiphanius dese secte veroordeelt / om dat sy gheene andere Schrifstuer boecken en wilden aenbreeden/ als de vijf eerste alleen/ verworpende alle de volghende/ende dat om dese reden/te weten/ om dat hare Booz-baders die vijf boecken alleen haer hadden overgelevert als Schrifsture/de reste niet.**

D Cabeljau in sijn Memorij-boeck pag. 252. staet ons opentlijck toe / dat wy in't verwerpen vande Schrifsture aen dese secte onghelijck zijn : Maer, seyd hy / wat raecht dat ons, die de ghelijckheydt alleen stellen in't verkleynen vande autoriteyt der Prophetische schriften, soo by de Roomsche-ghesinde. als oude Samaritanen, al-hoe-wel uyt verscheyden hoofde, ende insonderheydt in't verheffen vande onbeschreven traditien der Vadersen, om daer aen aldermeest de consciencien aen te verbinden? &c. Niet op't eerste maer op't laetste hadde P. Hazart moeten het oogh slaen.

Wel-aen/ ick ben te bidden/wy sullen't nemen op't laetste/met dit boozdeel/ghelijck ghy bekent/ dat wy aende Samaritanen niet ghelijck zijn in't verwerpen van alle de Propheten/ende in't aenbreeden vande vijf boecken Moyses alleen,

Hier uyt beslypte ick / dat wy noch ten deele, noch in't gheheel aen dese secte ghelijck zijn.

In alle manieren/seght D. Cabeljau. want/ seyd hy / ghy zijt aen haer ghelijck in't verkleynen vande autoriteyt der Prophetische schriften : al-hoe-wel uyt verscheyden hoofde.

Dat is ghenoegh om gheenins ghelijck te zijn/ want het hoofst / oft de reden / maecht het selve werck goedt/oft quaedt. Maer

Maer hoe sal wy D. Cabeljau konnen bewijfen/
dat wy d'authozteyt vande Propheetische schrifte
verklepnen? Ick loochene dat. Ter contrarien/
wy houden alle de Propheetische Schriften voor
even ware Schrifte/ende inghegheben vanden
H. Gheest/ ende leeren wel absoluteelijck/ dat de
heele Schrifte/ den reghel/ ende fondament
is vande Keltghe.

Maer/ seyd hy/ ghy-leden verheft de
onbeschreven Traditien der Vadersen: 'Tis
waer: Doch wie heeft opt de selve verheben voe-
ben de Schrifte? Indien wy de selve aenbeer-
den neffens de Schrifte/als af-komende vande
selve Auteurs mondelingh/ die de Schrifte
ghemaect hebben/ namentlijck vande Aposte-
len/ is dat de authozteyt vande Propheetische
schriften daerom verklepnen? Ter contrarien/
'tis de selve bevestighen/ als wy thoonen dat de
Kercke Gods/ alle reuten de selve aenghenom-
men heeft/ende aenbeert.

Maer is nu de ghelijckenisse tusschen ons en-
de de Samaritanen? In't verheffen, seght D. Cabeljau,
vande onbeschreven traditien der Vadersen.

Ick vraghe/ oft D. Cabeljau soud' durben
staende houden/ dat Epiphanius dese sette veroor-
deelt/ om dat sy haer hielden aen de Traditien
in't ghemeyn? (Want hy seght dat het hier op
moet aankomen) Seght hy dat ja? soo moet dan
Epiphanius sijn eyghen-selven veroordeelen als
ketter/ aenghesien dat hy niet meer als neghen
linden te bozen/sich teghen dese ketteren/ behelpt
met de Traditie/segghende: De Enghelen hebben
het lichaem vanden H. Moyses begraven, ende niet ghe-
wasschen, soo als de TRADITIE heeft, die tot ons is
ghekomen. Wat hier ghemaect? Hoe kan Epipha-
nius, de Samaritanen veroordeelen als ketteren/ om
dat sy haer beriepen op d'ongheschreven Tradi-
tien in't ghemeyn/ daer hy nochtans de selve be-
vecht met de Traditie? Souden sy niet konnen
segghen hebben: Ghy veroordeelt ons in't ghene
ghy selve voor goet hout? Vraeght

Vraeght ghy my / waerom dat Epiphanius van de Samariten heeft booz Ketterij gehouden ?

Ick antwoorde noch eens/alleen om dat sy alle de Propheeten verwierpen/ende niet meer en wilden aenbeerden booz ware Schryfture/als de vijf boecken van Moyses : upt wat reden deden sy dit? om dat sy/ eene oberleberinge hadden van hare Dozhaberys / dat dese vijf boecken alleen/ wasachtighe schryfture waren/ ende gheen andere: Want seght Epiphanius: Indien haer ymant spreeckt van de andere boecken, als namelijk van David, ende Esaias, sy en aenveerden se niet, om dat sy haer houden aende TRADITIE der Vaderen.

Nora, dat Epiphanius niet en seyd/ dat sy haer hielden/aen de TRADITIE, als spreekende van heele/ ende in't gemeen/ ofte als verwierpende alle TRADITIE (t welck hy niet en kost doen / denijle hy selve sich behelpt met de TRADITIE) maer van dese TRADITIE alleen / met de welke sy haer betweerden/ om de heele Schryfture af te schaffen/ behalven de vijf boecken Moyses: welke Traditie sonder twijffel/ ongherijmt / en het t ersch was/ ende daerom oock van Epiphanius met recht wordt berispt.

In wat maniere van argumenteren is dit? Epiphanius verwierpe ende berispt eene Traditie alleen/met de welke het meeste deel van de Schryfture wierdt afgeschafft. Ergo/ hy verwierpt en berispt alle de Traditien in het gemeen? t Ick eben / of ick seyde: De Coningh verwierpt het balsch geldt/ ergo hy verwierpt al het geldt. Heeft dan Epiphanius niet berispt alle de TRADITIE in het gemeen/ soo als klaer blijkt upt sijne woorden: Hoe kan ons dan D. Cabeljau uyt schelden booz Ketterij/ om dat wy (soo als Epiphanius mede doet) eenige TRADITIE aen beerden/sonder nochtang de selve te stellen boden Schryfture/ ofte het meeste deel vande schryfture daerom te verwierpen?

Doo zders dan / wat ghelijckenisse isser tusschen de Samariten, ende ons / aengesien dat wy die booznoemde

noemde Traditie der Samaritanen, die Epiphanius alleen hier verwerpt / oock samen met hem verwerpen / ende verdoemen als kettersch / aenbeerdende alle de boecken vande Schrifture / die de Samaritanen verwerpen ?

't Is oock aenmerckens weerdich / dat D. Cabeljau bekennt / dat wy de Traditen herheffen (soo hy spreekt) uyt verscheiden Hoofde. als de Samaritanen: Welck ick niet anders verstaen kan / als dat wy een ander opsicht / ooghmerck / ende eynde hebben.

Ich neme dit seer gheerne aen / want hier uyt beslypde ick / dat wy gantschelijck verschillende sijn vande voorsz. ketters.

Ich bewijse dit mijn beslypmet de eygenwoorden vande H. Augustinus *Lib. 2. de moribus Manich. cap. 13.* daer hy disputerende tegen de Manichéen, aldus haer aenspreekt: Ick vrage van u. tot wat eynde ghelieden u onthoudt van vleesch ende wijn? Indien het eynde loffelijck is, dan sijn oock onse wercken eenighen lof weerdich, maer indien het eynde quaet is, niemant en kan loochenen, ofte het werck is verachtelijck.

Stet ghy hier wel / dat Augustinus het derben van vleesch ende wijn / vooz goet / ofte quaet hout / uyt kracht van het eynde / opsicht / ooghmerck / &c. Gemerckt dan / dat D. Cabeljau selve bekennt / dat ons ooghmerck / ofte opsicht / verschepden is vande Samaritanen: Hoe kan hy ons dan niet de selve vergelijcken / 't en sy dat hy de Leeringe Augustini verwerpt?

Indien hy seght / dat ons ooghmerck even quaet is / als dat van de Samaritanen, dat moest geprobeert worden: Middelerdydt blyven wy in alles ongelyck aen de Samaritanen, ende D. Cabeljau oerruppt van ontrouwigheyt.

Verhalven / hadde in mijn staeltje pag. 175. gheseyt / dat de Gereformeerde (soo sy haer noemen) aen dese ketters ghelijck sijn / in het verwerpen vande Schrifture; namelijck / vande boecken Tobias, Judith, Baruch, &c.

Hier op seght D. Cabeljau, doch Pater en gedenckt

denckt niet, dat noch *Epiphanius*, noch yemant anders, het niet aen nemen van die Apocryphe Schriften, aengemerckt heeft als een faute, in de Samariten, ofte in yemandt anders: Maer dat ter contrarie, de geheele oude rechtsinnige Kercke, alle die boecken voor Apocryphe, soo wel als wy, gehouden heeft.

Siet/hier voor eerst, beroept hem D. Cabeljau selve op de Traditie vande oude rechtsinnige Kercke. Hebbe ick nu geen reden/ om hem te veroordeelen als ketterisch/ gelijk hy met ons handelt/ ter oorsake van onse Tradities?

Ten tweeden seght *D. Cabeljau*, dat *Epiphanius*, noch yemandt anders het niet aen nemen van dese Schriften, aengemerckt heeft als een faut in de Samariten?

Hoe sal hy ons dit bewijzen/ gemerckt dat Epiphanius alleenlijck seydt in't ghemeen / dat sy alle Propheten verworpen hebben / behalven de vijf boecken van Moyses? Hoe weet D. Cabeljau, dat Epiphanius onder de Propheten niet en begrijpt/ Tobias, Baruch, &c?

By soo verre *Epiphanius* behouden werdt / de Prophetie van Baruch te stellen onder de Canonieke boecken: sal men hier upt niet moeten besluyten / dat hy de Samariten berispende ober het verworpen vande Propheten / oock verstaet de Prophetie van Baruch? huyten twijffel. Leest dan *Epiphanius* *Her. 8.* daer sult gy vinden dat hy Baruch steldt onder de Canonieke boecken. Dit hebben wy immers nu by provisie aengafde dit boeck / twelck mede van Partye niet en wort aenghenomen. Dit boeck alleen is ons genoegh om Partye, ten minsten in dit stuck te vergelijken by de Samaritanen.

Ten derden. Seght *D. Cabeljau*. Dat de heele oude Rechtsinnige Kercke, alle die boecken voor Apocryphe gehouden heeft.

**Dit is by wat te sfont ghesproken / indien hy dit geseydt hadde van sommige/ die hy oock voorszelt *Cap. 1. Sect. 2.* (getrouwelijck/ of niet/ laet ick in't midden) maer dit te seggen vande GEHEELE oude Kercke/ dat is te veel/ ende onwaerachtich:
Ick**

Ick thoone dat vpt de Outbaders/namelijck/die in de oude Rechtſinnige Kercke gheleest hebben.

Voor eerst, D. Cabeljau moet bekennen/ dat Augustinus *Lib. 2. de Doct. Christiana cap. 8.* dese vooznoemde boecken stelt in het geral der Canonijcke.

Maer Cabeljau neemt een upblucht/tegen Vekiti, *Parte 1 pag. 9.* segghende/dat hy daer in/ een particuliere opinie gehadt heeft. Maer die komt ober een met het gheboelen van't algemeen concilje van Florencen, sae met dat van Roomen, onder Gelasius, daer alle de boecken/ die wy nu aenbeerden als schrifture de naem hoeren/van Prophetische, Euangelische, ende Apostolijcke schriften, door de welke de Catholijcke Kercke is gefondeert. Sae met het derde Concilie van Carthagen, ghehouden ten tijde Augustini Anno 400. *Canon. 47.* oversulckx en besaet het niet/ dat de ghehele Kercke dese boecken vooz Apocryphe soude ghehouden hebben.

Doeght hier nu hy Innocentius I. Anno 404. *Epist. ad Exuperium*, vande welke D. Cabeljau selve bekent *pag. 10.* dat hy ten grooten deele den selven voet hout, met de hedendaeghsche Roomsche gesinde.

Maer hy seght/dat Innocentius overslaet het boeck Tobia: Ick hebbe nochtang dat selve hy hem behonden in vter verscheyden drucken/ als namelijck/ in dien van Ceulen, An. 1551 van Venetien 1585. van Ceulen 1618. van Parijs 1644.

Den selven Register vinde ick hy Isidorus *lib. 6. Etymologiarum cap. 1.* D. Cabeljau en voldoet niet met wederom te seggen/namelijck van Innocentius, dat dit een patticulier oordeel is van een oudt Leeraer; want dewijle men niet en bevindt/ dat de Kercke haer in dit stuck heeft teghen ghesproken/ soo en mach men niet seggen dat de gehele Rechtſinnige Kercke/die boecken voozsept vooz Apocryphe ghehou heeft; gemerckt hare vooznaemste Leeraren van die oude tijden/ sonder tegenspreken/ de selve in't Register der Canonijcke boecken hebben gestelt.

Du dat D. Cabeljau, onderschept wil maecten tusschen de Canonijcke boecken/ als of dese ghemelbe

melde Daders/ sommighe hadden ghenomen op
't nauwste/ andere op 't ruymste/ dat is/ een pdel
upblucht / want en kan by haer niet sulckg be-
vinden/ maer wel dat sy se alle gehouden hebben
voor ware Schryfture/ alhoewel sy niet te vinden
en waren in 't Register der Joden.

I. AENMERCKINGHE,

Op de Ketterije der Basilidianen.

Van dese Ketterg ghetuyght Epiphanius,
Haresi 24. dat hare Leeringhe soo schand-
delijck/ ende onbetaemlijck was / dat sy
de selve aen niemant en durfden openbaren / ofte
bekent maecten/ als aen haer eygen Volck.

De woorden van Epiphanius sijn dese : Hy Bas-
lides bedeckt sijne boosheyt voor de gene, die wat ver-
stants hebben, ende verklaert die alleen aen sijne Scho-
le, ende die van hem sijn bedroghen. Want voorwaer,
't is schandelijck uyt te spreecken, 't gene van haer ghe-
seyde ende gedaen werdt. *Doorderg* seyd hy : Hy
beveelt aen de sijne, dat sy hare Leeringhe by haer sou-
den houden, te weten, om dat hy sijn eygen onbetaem-
lijckheyt suspect heeft, ter oorsaecken van sijne schande-
lijcke wercken, ende quade Leeringe.

Hier komt nu D. Cabeljan in sijn Catholijcke
Waerheyt pag. 558. ende wilt ons met kracht over-
strijden/ dat wy de selve opinie drijben met dese
ketterg; vande Basilidianen, seyd hy/ werdt getuyghet
dat sy hare Leere verberghen : De Papisten doen mede
aloo, &c. Ick hebbe in mijn Staetje ghetooont/
dat wy onse Leeringen niet en verberghen / ver-
min ter oorsaecken van eenighe onbetaemlijck-
heyt ofte schandelijckheyt / die tu de selve soude
besloten sijn. Ter contrarien/ daer en is niet een
Landt/ niet eene Partie/ ja ick soude bpkang dur-
ven seggen niet eene Stadt in de werelt/ daer wy
onse Leeringen niet met vollen monde/ ofte met-
ter daer verkondighen/ ofte verkondicht hebben.